

## ДЕЯКІ АСПЕКТИ ЦИВІЛЬНОГО ТА СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ ПРАВ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ ТА ЧЛЕНІВ ЇХ СІМЕЙ

Долинська М. С.

### ВСТУП

Проходження військової служби пов'язане з небезпекою як щодо здоров'я, так і життя особи (військовослужбовця).

Ми погоджуємося, що військова служба в Україні як особливий вид публічної служби за своїм змістом є багатограним соціально-правовим явищем, яке постійно розвивається<sup>1</sup>.

Війна в Україні привела до загибелі як захисників та захисниць держави, цивільного населення, зокрема військових. Як правило, особистим способом захисту цивільних прав фізичних осіб на випадок смерті виступає воля самої особи, яка проявляється у формі складення та посвідчення заповіту.

Соціальному захисту військовослужбовців та членів їх сімей приділяється належна увага в більшості держав світу, в тому числі і в Україні.

Н. Болотіна розглядає соціальний захист у вузькому та широкому значеннях. На думку вченої, «у вузькому значенні, розуміння соціального захисту становить власне соціально-захисну діяльність держави щодо убезпечення населення від негативних наслідків соціальних ризиків. У широкому значенні соціальний захист становить зміст соціальних функцій держави, є системою економічних, юридичних, організаційних заходів щодо забезпечення основних соціальних прав людини і громадянина в державі»<sup>2</sup>.

Питання захисту прав військовослужбовців та членів їх сімей у разі загибелі (смерті) військовослужбовців є надзвичайно важливим під час повномасштабної війни в Україні. Запроваджені українським законодавством зміни щодо порядку призначення та виплати одноразової грошової допомоги в разі загибелі (смерті) військовослужбовців, які набрали чинності лише у 2024 році залишаються недостатньо дослідженими.

Метою роботи є дослідження трансформації правового та законодавчого регулювання цивільного – правового та соціального захисту прав військовослужбовців та членів їх сімей на випадок загибелі (смерті) військовослужбовців. Виокремлено питання правового регулювання виплати одноразової допомоги у разі загибелі (смерті) військовослужбовців та складання заповітів військовослужбовцями, в історичній ретроспективі.

---

<sup>1</sup> Сахній А. В. Адміністративно– правове забезпечення проходження військової служби жінками в Україні: дис. ...

доктора філософії 081 «Право». Науково– дослідний інститут публічного права. Київ, 2024. С. 254.

<sup>2</sup> Болотіна Н. Право соціального захисту населення України : навч. посіб. К. : Знання, 2005. С. 56.

## **1. Правове та законодавче регулювання виплати одноразової грошової допомоги у разі загибелі військовослужбовців в Україні**

Мають рацію В. Курило та Л. Гуменний, що військовослужбовці є особливою категорією населення, відданість військовій службі яких має бути належно оцінена з боку держави і суспільства<sup>3</sup>.

Відповідно до статті 9 Закону України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей» від 20 грудня 1991 року № 2011-ХІІ<sup>4</sup>, держава гарантує військовослужбовцям достатнє матеріальне, грошове та інші види забезпечення в обсязі, що відповідає умовам військової служби, стимулює закріплення кваліфікованих військових кадрів. До складу грошового забезпечення входять: посадовий оклад, оклад за військовим званням; щомісячні додаткові види грошового забезпечення (підвищення посадового окладу, надбавки, доплати, винагороди, які мають постійний характер, премія); одноразові додаткові види грошового забезпечення.

Виплата одноразової грошової допомоги у разі загибелі (смерті) військовослужбовців є одним із способів соціального захисту їх родин та здійснюється численними законодавчими та нормативно-правовими актами.

З точки зору теми дослідження, вважаємо за доцільне прослідкувати еволюцію законодавчого регулювання виплати одноразової грошової допомоги у разі загибелі (смерті) військовослужбовців.

У первинній редакції статті 16 Закону України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей» № 2011-ХІІ<sup>5</sup> встановлено, що військовослужбовці, а також військовозобов'язані, які призвані на збори, підлягають державному обов'язковому особистому страхуванню на випадок загибелі або смерті в розмірі 100–кратного прожиткового рівня населення України на час загибелі або смерті.

Законом України Законом № 2004-VIII від 6 квітня 2017 року запроваджено зміни статті 16<sup>2</sup> Закону України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей». Відповідно до яких – збільшено розмір одноразової грошової допомоги в разі загибелі (смерті) військовослужбовців визначеним законодавством особам у наступних розмірах:

- 750-кратного прожиткового мінімуму, встановленого законом для працездатних осіб на 1 січня календарного року, – у разі загибелі (смерті) військовослужбовця, військовозобов'язаного або резервіста у випадках, зазначених у підпункті 1 пункту 2 статті 16 вказаного Закону;

- 500-кратного прожиткового мінімуму, встановленого законом для працездатних осіб на 1 січня календарного року, – у разі загибелі (смерті) військовослужбовця,

---

<sup>3</sup> Курило В. І., Гуменний А. П. Соціальний захист через призму військової служби. Міжнародний науковий журнал "Інтернаука". Серія : Юридичні науки. 2025. № 5. С. 20-25. DOI: 10.25313/2520-2308-2025-5-10960.

<sup>4</sup> Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей: Закон України від 20 грудня 1991 року № 2011-ХІІ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2011-12#Text>

<sup>5</sup> Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей: Закон України від 20 грудня 1991 року № 2011-ХІІ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2011-12#Text>

військовозобов'язаного або резервіста у випадках, зазначених у підпунктах 2-3 пункту 2 статті 16 казаного Закону<sup>6</sup>.

Істотні зміни щодо виплати одноразової грошової допомоги у випадку загибелі (смерті), запроваджено Законом України № 3515-IX від 09.12.2023 року «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо призначення і виплати одноразової грошової допомоги», що вступив у законну силу 29 березня 2024 року<sup>7</sup>. Законом внесено зміни до Кодексу цивільного захисту України<sup>8</sup>, Закону України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей»<sup>9</sup>, Закону України «Про національну поліцію»<sup>10</sup>, Закону України «Про одноразову грошову допомогу за шкоду життю та здоров'ю, завдану працівникам об'єктів критичної інфраструктури, державним службовцям, посадовим особам місцевого самоврядування внаслідок військової агресії Російської Федерації проти України»<sup>11</sup>. Зокрема, надано право військовим, поліцейським, особам рядового і начальницького складу служби цивільного захисту та працівникам критичної інфраструктури складати особисте розпорядження на випадок загибелі одноразової грошової допомоги у разі загибелі, визначаючи отримувача та частку виплати<sup>12</sup>.

Законом № 3515-IX доповнено статтю 16 Закону України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей» новою частиною четвертою, якою надано право складати особисте розпорядження щодо отримання одноразової грошової допомоги у разі їх загибелі (смерті), визначаючи отримувача та частку виплати наступним категоріям осіб: військовослужбовцям, військовозобов'язаним або резервістам, які призваний на навчальні (або перевірочні) та спеціальні збори чи для проходження служби у військовому резерві. Військовослужбовець, військовозобов'язаний або резервіст, який призваний на навчальні (або перевірочні) та спеціальні збори чи для проходження служби у військовому резерві, має право скласти в письмовій довільній формі особисте розпорядження на випадок своєї загибелі (смерті) про виплату одноразової грошової допомоги особі (особам) за його

---

<sup>6</sup> Про внесення змін до деяких законів України щодо підвищення рівня соціального захисту військовослужбовців та членів їх сімей: Закон України від 6 квітня 2017 року № 2004-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2004-19#Text>

<sup>7</sup> Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо призначення і виплати одноразової грошової допомоги: Закон України від 09.12.2023 року № 3515-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3520#Text>.

<sup>8</sup> Кодекс цивільного захисту: Закон України від 2 жовтня 2012 року № 5403-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5403-17#Text>

<sup>9</sup> Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей: Закон України від 20 грудня 1991 року № 2011-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2011-12#Text>

<sup>10</sup> Про національну поліцію: Закон України від 2 липня 2015 року № 580-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text>

<sup>11</sup> Про одноразову грошову допомогу за шкоду життю та здоров'ю, завдану працівникам об'єктів критичної інфраструктури, державним службовцям, посадовим особам місцевого самоврядування внаслідок військової агресії Російської Федерації проти України: Закон України від 20 березня 2023 року № 2980-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2980-20#Text>

<sup>12</sup> Долинська М.С. Окремі питання захисту цивільних прав військовослужбовцями на випадок смерті під час воєнних дій в Україні. *Права людини та публічне врядування*: IX Міжнародний правничий форум, 29 травня 2026 р. Львів – Торунь: Liha-Pres, 2026. С.42.

вибором, визначивши розмір частки таких осіб у відсотках. Тобто відбулося розширення повноважень нотаріусів (державних та приватних) в частині засвідчення підпису на особистому розпорядженні військовослужбовців, осіб рядового і начальницького складу служби цивільного захисту, поліцейських, працівників об'єктів критичної інфраструктури, держслужбовців та посадових осіб місцевого самоврядування у випадку їх загибелі (смерті).

Текст особистого розпорядження викладається нотаріусом на спеціальному бланку нотаріальних документів, про що свідчить відповідне роз'яснення Міністерства юстиції України.

Військовослужбовець, військовозобов'язаний або резервіст, який призваний на навчальні (або перевірочні) та спеціальні збори чи для проходження служби у військовому резерві, має право у будь-який час скасувати особисте розпорядження або скласти нове, яке може бути засвідчене у нотаріальному порядку. Кожне нове особисте розпорядження скасовує дійсність попереднього. Законодавцем наголошено, що заборонено розголошувати зміст особистого розпорядження до встановлення факту загибелі (смерті) особи, яка його склала.

Більш детально процес складання особистого розпорядження на випадок загибелі (смерті) військовослужбовців врегульовано Постановою Кабінету Міністрів України № 550 від 14 травня 2024 року «Про затвердження Порядку та строків передачі військовослужбовцем оригіналу особистого розпорядження командирів військової частини, командирів/керівників підрозділу органу (служби, військового формування) для зберігання в особовій справі»<sup>13</sup>.

Комісія аналітично-методичного забезпечення нотаріальної діяльності Нотаріальної палати України підготувала відповідні інформаційні листи нотаріусами держави «Щодо засвідчення справжності підпису на особистих розпорядженнях на випадок загибелі (смерті), визначених Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо призначення і виплати одноразової грошової допомоги» № 3515-IX від 09.12.2023 року», в тому числі № 9/2024 від 11 квітня 2024 року та № 11/2024 від 04 червня 2024 року. Зокрема, в останньому листі виокремлено положення Постанови Кабінету Міністрів України № 550 від 14 травня 2024 року, а також додатком надано Примірний зразок особистого розпорядження.

Варто зауважити, що засвідчення підпису на особистому розпорядженні здійснюється як інша нотаріальна дія, а не як засвідчення підпису на документі.

Після засвідчення справжності підпису на особистому розпорядженні у двох примірниках, один передається особі (військовослужбовцю), а інший примірник – зберігається в справах приватного нотаріуса чи державної нотаріальної контори. На бажання військовослужбовця нотаріус вправі засвідчити копії з складеного ним та посвідченого нотаріусом особистого розпорядження.

Варто виокремити зміни, запроваджені Законом України «Про внесення змін до статті 3 Закону України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та

---

<sup>13</sup> Про затвердження Порядку та строків передачі військовослужбовцем оригіналу особистого розпорядження командирів військової частини, командирів/керівників підрозділу органу (служби, військового формування) для зберігання в особовій справі: постанова Кабінету Міністрів України від 14 травня 2024 р. № 550. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/550-2024-%D0%BF#Text>

членів їх сімей»<sup>14</sup> від 20 серпня 2024 року № 3900-IX Керуючись ними, дія Закону України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей» дія закону поширюється на:

1) військовослужбовців Збройних Сил України, інших утворених відповідно до законів України військових формувань та правоохоронних органів спеціального призначення, державних органів спеціального призначення з правоохоронними функціями, Служби зовнішньої розвідки України, розвідувального органу Міністерства оборони України, розвідувального органу центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони державного кордону, Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України (далі – військових формувань, правоохоронних та розвідувальних органів), які проходять військову службу на території України, і військовослужбовців зазначених вище військових формувань, правоохоронних та розвідувальних органів – громадян України, які виконують військовий обов'язок за межами України, у тому числі на території держави-агресора, під час їх безпосередньої участі у здійсненні та/або забезпеченні здійснення заходів, необхідних для забезпечення оборони України, захисту безпеки населення та інтересів держави у зв'язку із збройною агресією проти України, а також на членів їх сімей;

1) військовослужбовців, які стали особами з інвалідністю внаслідок захворювання, пов'язаного з проходженням військової служби, чи внаслідок захворювання після звільнення їх з військової служби, пов'язаного з проходженням військової служби, та членів їх сімей, а також членів сімей військовослужбовців, які загинули, померли чи пропали безвісти;

3) військовозобов'язаних та резервістів, призваних на навчальні (або перевірочні) та спеціальні збори, і членів їх сімей;

4) членів добровольчих формувань територіальних громад під час їх участі у заходах підготовки добровольчих формувань територіальних громад, а також виконання ними завдань територіальної оборони України<sup>15</sup>.

При цьому дія вказаного Закону № 2011-ХІІ не поширюється на іноземців та осіб без громадянства, які проходять військову службу у Збройних Силах України, Державній спеціальній службі транспорту, Національній гвардії України, крім положень, що стосуються грошового забезпечення, надання відпусток, медичної допомоги та медичних послуг таким військовослужбовцям.

Відзначаємо Закон України від 8 жовтня 2024 року № 3995-IX «Про внесення зміни до пункту 6 статті 9 Закону України "Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей" щодо грошового забезпечення військовослужбовців, захоплених у полон або заручниками, а також інтернованих у нейтральних державах або безвісно відсутніх»<sup>16</sup>, який набрав чинності 1 лютого

---

<sup>14</sup> Про внесення зміни до статті 3 Закону України "Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей": Закон України 20 серпня 2024 року № 3900-IX. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*, 2024, № 48, ст.289

<sup>15</sup> Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей: Закон України від 20 грудня 1991 року № 2011-ХІІ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2011-12#Text>

<sup>16</sup> Про внесення зміни до пункту 6 статті 9 Закону України "Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей" щодо грошового забезпечення військовослужбовців, захоплених у полон або заручниками, а також інтернованих у

2025 року. Законодавець наголошує на дотриманні одного із основних соціальних прав військовослужбовців, а саме: на збереженні за військовослужбовцями, захопленими в полон або заручниками, а також інтернованими в нейтральних державах або зниклими безвісти – виплати грошового забезпечення.

Також військовослужбовець має право скласти у письмовій довільній формі особисте розпорядження на випадок захоплення його в полон або заручником, інтернування в нейтральних державах або зникнення безвісти про виплату належного йому грошового забезпечення особі (особам) за його вибором, визначивши розмір частки таких осіб у відсотках <sup>17</sup>.

Порядок підтвердження справжності підпису військовослужбовця на особистому розпорядженні на випадок полону, оформлення та зберігання такого розпорядження та його скасування здійснюються у порядку, передбаченому пунктом 4 статті 16 Закону «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей», тобто аналогічні до правил складання особистого розпорядження на випадок загибелі (смерті).

У разі відсутності особистого розпорядження на випадок полону грошове забезпечення виплачується дружині (чоловіку), законним представникам малолітніх (неповнолітніх) дітей, дітям з числа осіб з інвалідністю з дитинства (незалежно від віку) або їх законним представникам та батькам військовослужбовців (крім тих із зазначених осіб, які одержують від військовослужбовця аліменти, а також батьків, позбавлених батьківських прав, за умови що ці права не були поновлені). Таким особам рівними частками виплачується частина грошового забезпечення, що в загальній сумі не перевищує 50 відсотків грошового забезпечення, визначеного після здійснення встановлених законом відрахувань. У разі відсутності особистого розпорядження на випадок полону та осіб, зазначених в абзаці четвертому цього пункту, грошове забезпечення виплачується повнолітнім дітям, рідним братам (сестрам), законним представником яких є військовослужбовець. Таким особам рівними частками виплачується частина грошового забезпечення, що в загальній сумі не перевищує 20 відсотків грошового забезпечення, визначеного після здійснення встановлених законом відрахувань <sup>18</sup>.

Також за військовослужбовцями, захопленими в полон або заручниками, а також інтернованими в нейтральних державах або зниклими безвісти, зберігаються передбачені законом інші види забезпечення. При цьому законодавець наголосив на тому, що положення щодо виплати грошового забезпечення не поширюється на військовослужбовців, які добровільно здалися в полон, самовільно залишили військові частини (місця служби) або дезертирували зі Збройних Сил України, інших утворених відповідно до законів України військових формувань та правоохоронних органів.

---

нейтральних державах або безвісно відсутніх Закон України від 8 жовтня 2024 року № 3995-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3995-20#n5>

<sup>17</sup> Про внесення зміни до пункту 6 статті 9 Закону України "Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей" щодо грошового забезпечення військовослужбовців, захоплених у полон або заручниками, а також інтернованих у нейтральних державах або безвісно відсутніх Закон України від 8 жовтня 2024 року № 3995-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3995-20#n5>

<sup>18</sup> Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей: Закон України від 20 грудня 1991 року № 2011-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2011-12#Text>

У Законі № 3995-IX варто виокремити норми, які встановлюють, що у разі відсутності особистого розпорядження на випадок полону та осіб, зазначених в абзацах четвертому – п'ятому пункту 6 статті 9 Закону України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей», належні та не виплачені військовослужбовцям, захопленим у полон або заручниками, а також інтернованим у нейтральних державах або зниклим безвісти, суми грошового забезпечення після оголошення їх судом померлими **включаються до складу спадщини**. Подібні зміни також запроваджено Законом України «Про внесення змін до статті 10<sup>-1</sup> Закону України "Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей»<sup>19</sup>. А саме, у новій редакції викладено пункт 22 статті 10<sup>-1</sup> Закону України № 2011-XII (1992). У разі загибелі (смерті) військовослужбовців грошова компенсація за всі не використані ними за час проходження військової служби дні щорічних основної та додаткової відпусток, а також додаткової відпустки військовослужбовцям, які мають дітей або повнолітню дитину – особу з інвалідністю з дитинства підгрупи А І групи, та додаткової відпустки, передбаченої статтею 16<sup>-2</sup> Закону України "Про відпустки", виплачується особі (особам), визначеній (визначеним) в особистому розпорядженні на випадок полону, а в разі відсутності такого розпорядження – особам, зазначеним у пункті 6 статті 9 Закону 2011-XII, у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України, а у разі їх відсутності – **входить до складу спадщини**<sup>20</sup>.

Тобто здійснюється на загальних засадах спадкування відповідно до вимог книги Шостої Цивільного кодексу України 2003 року, в тому числі в порядку спадкування за заповітом, якщо військовослужбовець зробив заповітне розпорядження за життя. Більш детально порядок складення та посвідчення заповіту військовослужбовцем буде розглянуто у наступному параграфі.

Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей» щодо окремих питань виплати одноразової грошової допомоги»<sup>21</sup> від 16 липня 2025 року № 4546-IX встановив, що розмір одноразової грошової допомоги у разі загибелі (смерті) військовослужбовця в період дії воєнного стану визначається Кабінетом Міністрів України з урахуванням такого: розмір одноразової грошової допомоги, що виплачується у разі загибелі (смерті) військовослужбовця під час виконання ним обов'язків військової служби, у тому числі під час перебування у полоні (крім військовослужбовців, які добровільно здалися у полон), становить 15 мільйонів гривень.

Станом на травень 2026 року, згідно частини другої статті 16 «Закону України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей», одноразова грошова допомога у разі загибелі (смерті) призначається і виплачується у разі:

---

<sup>19</sup> Про внесення змін до статті 10<sup>-1</sup> Закону України "Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей" Закон України від 4 червня 2025 року № 4470-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4470-20#n8>

<sup>20</sup> Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей: Закон України від 20 грудня 1991 року № 2011-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2011-12#Text>

<sup>21</sup> Про внесення змін до Закону України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей» щодо окремих питань виплати одноразової грошової допомоги: Закон України від 16 липня 2025 року № 4546-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4546-20#n10>.

1) загибелі (смерті) військовослужбовця під час виконання ним обов'язків військової служби або внаслідок захворювання, пов'язаного з виконанням ним обов'язків військової служби, або смерті особи, звільненої з військової служби, протягом року після звільнення її з військової служби, якщо смерть настала внаслідок поранення, контузії, каліцтва, захворювання, пов'язаних з виконанням обов'язків військової служби;

2) смерті військовослужбовця, що настала в період проходження ним військової служби або внаслідок захворювання чи нещасного випадку, що мали місце в період проходження ним військової служби, або смерті особи, звільненої з військової служби, протягом року після звільнення її з військової служби, якщо смерть настала внаслідок поранення, контузії, каліцтва, захворювання, нещасного випадку, пов'язаних з проходженням військової служби;

3) загибелі (смерті) військовозобов'язаного або резервіста, якого призвано на навчальні (або перевірочні) та спеціальні збори чи для проходження служби у військовому резерві, що настала під час виконання обов'язків військової служби або служби у військовому резерві.

Значущі зміни щодо правового регулювання складення особистого розпорядження військовослужбовцями на випадок смерті (загибелі) запроваджено постановою Кабінету Міністрів України № 449 від 15 квітня 2025 року «Про внесення змін до постанов Кабінету Міністрів України від 30 листопада 2016 р. № 884 і від 14 травня 2024 р. № 550 [10]<sup>22</sup>. При цьому законодавець наголошує, що вказаний Порядок в редакції Постанови КМ № 449 від 15.04.2025 – застосовується з 1 лютого 2025 року.

Постановою 449 викладено у новій редакції викладено два порядки, а саме: Порядок виплати грошового забезпечення сім'ям військовослужбовців, захоплених у полон або заручниками, а також інтернованих у нейтральних державах або безвісно відсутніх та Порядок та строки передачі військовослужбовцем оригіналу особистого розпорядження командирів військової частини, командирів/керівників підрозділу органу (служби, військового формування) для зберігання в особовій справі, які деталізували прийняті законодавчі акти у цій сфері.

Вважаємо за доцільне більш детально зупинитися на аналізі правил складання та передачі на зберігання особистого розпорядження військовослужбовця на випадок загибелі (смерті). Порядок визначає механізм та строки передачі командирів військової частини, командирів/керівників підрозділу органу (служби, військового формування) військовослужбовцем, військовозобов'язаним, який призваний на навчальні (перевірочні) та спеціальні збори, або резервістом, який призваний на навчальні (перевірочні) та спеціальні збори чи для проходження служби у військовому резерві, оригіналу особистого розпорядження, складеного на випадок своєї загибелі (смерті), про виплату одноразової грошової допомоги особі (особам) за його вибором, та військовослужбовцем оригіналу особистого розпорядження, складеного на випадок

---

<sup>22</sup> Про внесення змін до постанов Кабінету Міністрів України від 30 листопада 2016 р. № 884 і від 14 травня 2024 р. № 550 : постанова Кабінету Міністрів України № 449 від 15 квітня 2025 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/449-2025-%D0%BF#n88>

захоплення в полон або заручником, інтернування в нейтральних державах або зникнення безвісти, про виплату грошового забезпечення особі (особам) за його<sup>23</sup>.

Відповідно до пункту 2 Порядку, військовослужбовець має право скласти особисте розпорядження на випадок полону та особисте розпорядження на випадок загибелі, визначивши розмір частки виплати грошового забезпечення (одноразової грошової допомоги) особі (особам) у відсотках.

Військовозобов'язаний або резервіст має право скласти особисте розпорядження на випадок загибелі, визначивши розмір частки одноразової грошової допомоги особі (особам) у відсотках.

Аналізуючи чинне законодавство та вищевказані норми вбачається, що військовослужбовець вправі скласти два окремі особисті розпорядження:

1. особисте розпорядження на випадок своєї загибелі (смерті) про виплату одноразової грошової допомоги особі (особам) за його вибором;
2. особисте розпорядження складеного на випадок захоплення в полон або заручником, інтернування в нейтральних державах або зникнення безвісти, про виплату грошового забезпечення особі (особам) за його вибором.

Стосовно теми дослідження виокремлюємо пункт 3 вищевказаного Порядку, де встановлено основні правила складення особистих розпоряджень.

Особисті розпорядження складаються письмово в довільній формі із зазначенням військового звання, прізвища, імені та по батькові (за наявності), дати народження, адреси зареєстрованого/задекларованого місця проживання (перебування), реєстраційного номера облікової картки платника податків або даних про реєстраційний номер облікової картки платника податків з Державного реєстру, внесених до паспорта громадянина України (крім осіб, які через свої релігійні переконання відмовляються від прийняття реєстраційного номера облікової картки платника податків та повідомили про це відповідному контролюючому органу і мають відмітку в паспорті) військовослужбовця, військовозобов'язаного або резервіста, а також місця і часу складення особистих розпоряджень.

В особистих розпорядженнях обов'язково зазначаються частка (частки) належного до виплати грошового забезпечення на випадок захоплення в полон або заручником, інтернування в нейтральних державах або зникнення безвісти та відповідно одноразової грошової допомоги у разі загибелі (смерті), а також інформація про особу (осіб), якій (яким) здійснюватимуться такі виплати. Для оперативного розшуку особи (осіб), якій (яким) здійснюватимуться такі виплати, в особистому розпорядженні на випадок полону/особистому розпорядженні на випадок загибелі необхідно зазначити їх прізвища, імена та по батькові (за наявності), дати народження, адреси зареєстровано-го/задекларованого місця проживання (перебування), реєстраційні номери облікової картки платника податків або дані про реєстраційний номер облікової картки платника податків з Державного реєстру, внесені до паспорта громадянина України (крім осіб, які через свої релігійні переконання відмовляються від прийняття реєстраційного номера облікової картки платника податків та повідомили про це відповідному контролюючому органу і мають відмітку в паспорті),

---

<sup>23</sup> Про внесення змін до постанов Кабінету Міністрів України від 30 листопада 2016 р. № 884 і від 14 травня 2024 р. № 550 : постанова Кабінету Міністрів України № 449 від 15 квітня 2025 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/449-2025-%D0%BF#n88>

номери телефонів, адреси електронної пошти. В особистих розпорядженнях також можуть зазначатися відомості щодо територіального центру комплектування та соціальної підтримки, яким призваний/прийнятий на військову службу військовослужбовець, або номер військової частини, в якій він проходить військову службу, номери телефонів, адреси електронної пошти.

Наголошуємо, що особисті розпорядження повинні бути особисто підписані військовослужбовцем, військовозобов'язаним або резервістом.

Пункт 4 Порядку регулює порядок засвідчення справжності підпису на особистому розпорядженні. Справжність підпису військовослужбовця Збройних Сил, військовозобов'язаного або резервіста на особистому розпорядженні на випадок загибелі засвідчує командир військової частини або нотаріус. Справжність підпису військовослужбовця Збройних Сил на особистому розпорядженні на випадок полону засвідчує командир військової частини або нотаріус. У разі складення особистих розпоряджень військовослужбовцем СБУ справжність його підпису засвідчується начальником (керівником) підрозділу Центрального управління, регіонального органу, закладу, установи СБУ, штабу Антитерористичного центру при СБУ або нотаріусом, а у разі складення військовослужбовцем іншого органу або військового формування, крім Збройних Сил, зазначеного у підпункті 1 пункту 1 статті 3 Закону України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей», – командиром/керівником підрозділу органу (служби, військового формування) або нотаріусом.

Оригінали особистих розпоряджень відповідно до пункту 5 Порядку, передаються військовослужбовцем, військовозобов'язаним або резервістом командирі військової частини, командир/керівнику підрозділу органу (служби, військового формування) в день засвідчення на них справжності підпису або у 30-денний строк з дня засвідчення підпису (у разі засвідчення справжності підпису на таких розпорядженнях нотаріусом), про що робиться відповідний запис на копіях особистих розпоряджень. Копії особистих розпоряджень зберігаються у осіб, які їх склали (військовослужбовців).

Після засвідчення справжності підпису оригінали особистих розпоряджень передаються командиром військової частини командиром/керівником підрозділу органу (служби, військового формування) до служби діловодства (канцелярії) військової частини, реєструються у журналі, який ведеться у паперовій чи електронній формі (за технічної можливості) та: долучаються і зберігається в особовій справі військовослужбовця СБУ, іншого органу або військового формування, зазначеного у підпункті 1 пункту 1 статті 3 Закону України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей»; долучаються до особової справи послужних (скорочених послужних) карток; обліково-послужних карток, які ведуться відповідно до категорії обліку таких осіб за видами військової служби) військовослужбовця Збройних Сил та у разі його загибелі (смерті) або виключення із списків особового складу військової частини у зв'язку із звільненням з військової служби надсилаються на зберігання до територіального центру комплектування та соціальної підтримки (за місцем його взяття на військовий облік або проживання осіб, які мають право на пенсію у зв'язку з втратою годувальника відповідно до Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування»); надсилаються на зберігання до територіального центру комплектування та соціальної підтримки за

задекларованим/зареєстрованим місцем проживання (перебування) або за місцем призову (прийняття) на військову службу такої особи, якщо такий призов (прийняття) на військову службу здійснювався (здійснювалося) не за задекларованим/зареєстрованим місцем проживання (перебування) військовозобов'язаного або резервіста. Командирам військових частин командирам/керівникам підрозділів органів (служби, військового формування), працівникам служб персоналу або діловодства (канцелярії) військових частин, а також іншим особам, яким під час виконання службових обов'язків став відомий зміст особистих розпоряджень, заборонено розголошувати зміст таких розпоряджень до встановлення факту захоплення в полон або заручником, інтернування в нейтральних державах або зникнення безвісти, а також загибелі (смерті) військовослужбовця, військовозобов'язаного або резервіста.

Ще раз відзначаємо, що військовослужбовець, військовозобов'язаний або резервіст мають право у будь-який час скасувати особисті розпорядження. Кожне нове особисте розпорядження скасовує дійсність попереднього, про що робиться запис в кожному новому особистому розпорядженні.

У разі скасування особистого розпорядження або складення нового особистого розпорядження військовослужбовець, військовозобов'язаний або резервіст подає командирі військової частини, командирі/керівнику підрозділу органу (служби, військового формування) за місцем проходження служби (проведення зазначених зборів) відповідний рапорт або нове особисте розпорядження, складене з урахуванням вимог пункту 3 вказаного Порядку.

У випадку, якщо особисте розпорядження на одноразову грошову допомогу не складено, тоді допомога розподіляється рівними частками між близькими родичами (батьки, діти, вдова/вдівець, утриманці).

За наявності розпорядження, право на частку на одноразову грошову допомогу у разі загибелі мають непрацездатні діти, вдова/вдівець та батьки загиблого. Тобто держава гарантує право обов'язковим спадкоємцям загиблої особи ( перелік яких встановлено при умові спадкування за заповітом – стаття 1241 Цивільного кодексу України) право на отримання частини одноразової грошової допомоги. При цьому, особи, які мають право на отримання одноразової грошової допомоги, передбаченої Законом № 2011-ХІІ, можуть реалізувати його протягом трьох років з дня виникнення у них такого права.

Ми погоджуємося з науковцями, що право на отримання гарантій, пільг та компенсацій, передбачених Законом України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей» пов'язане із статусом військовослужбовця. Суб'єктами такого права є не тільки військовослужбовці, але і члени їх сімей<sup>24</sup>.

Зауважимо, що римський інститут *peculium castrense* є дуже подібним до особистого розпорядження військового на випадок своєї загибелі (смерті) про виплату одноразової грошової допомоги вказаним ним особі (особам).

Особисте розпорядження щодо долі одноразової грошової допомоги у разі загибелі, як і заповіт є одностороннім правочином. На відміну від заповіту, особисте

---

<sup>24</sup> Омельчук В.А., Лісова А.Н. Нормативно-правове регулювання соціального захисту військовослужбовців: проблеми та перспективи. Міжнародний науковий журнал «Інтернаука». Серія: Юридичні науки. 2024. № 11. С.24-29. DOI: 10.25313/2520-2308-2025-5-11060.

розпорядження на випадок своєї загибелі (смерті) у разі загибелі укладається визначеним законодавством колом осіб та лише на конкретно визначене майно – одноразову грошову допомогу з визначенням розміром часток у відсотках.

Складене військовослужбовцем особисте розпорядження, не позбавляє його права скласти від свого імені заповіт на все інше належне йому майно.

## **2. Заповіт як особистий спосіб захисту прав військовослужбовців на випадок смерті /загибелі**

Інститут спадкування своїм корінням сягає у глибоку давнину. Загально відомо, що у древніх державах існували публічні та приватні заповіти<sup>25</sup>.

Відомий римський правник Гай у своїй науковій праці Інституції Гая (*Institutionum juris civilis commentaries*) (2,101), стверджує, що у найдавнішому праві існували дві форми заповітів: *testamentum comitis calatis* (складався або перед усім народом на зборах по куріях, які скликалися для цієї мети двічі на рік); *testamentum in procinctu* (перед виступом у військовий похід, тобто тоді, коли громадяни брали до рук зброю і готувалися до битви). Словом *procinctus* позначалося озброєне військо, готове до бою. Отже, один вид заповіту складався в мирний час, а другий – безпосередньо перед походом на війну.

Оскільки, імператор Август заборонив солдатам одружуватися, тому вони не мали можливості мати законних дітей. Серед солдатів також часто були чоловіки, які все ще перебували у владі своїх батьків, і тому не мали заповідальної дієздатності.<sup>26</sup> Вони мали її лише стосовно так званого *peculium castrense*, тобто табірної пекулії, яка являла собою майно, яке вони набували на військовій службі, тобто їхня зарплата, винагорода або частка здобичі.<sup>27</sup>

Варто нагадати про існування окремих видів військових заповітів. Право складати військовий заповіт спочатку належало лише легіонерам, тобто римлянам, у часи безпосередньої небезпеки для їхнього життя. Пізніше воно було поширене на членів флоту та вігілії, навіть на офіцерів під час військової кампанії та осіб, які супроводжували кампанію.<sup>28</sup>

За Гаєм (2, 102) пізніше набув поширення третій вид заповіту – за допомогою міді та ваг (*per aes et libram*). Якщо особа не склала заповіту ні на куріатних зборах, ні перед походом, а її раптово починала загрожувати смерть, вона передавала своє сімейне майно (тобто все своє майно) другові або іншій довірєній особі та просила її розпорядитися ним відповідно до своєї останньої волі. Цей вид заповіту називався заповітом за допомогою міді та ваг, оскільки здійснювався у формі урочистого символічного продажу. За Гаєм, перші два види заповітів із часом вийшли з ужитку, тоді як – заповіт за допомогою міді та ваг – зберігся, проте його стали здійснювати інакше, ніж раніше.

З часом, поряд з розвитком інституту спадкування, відбувся розвиток інституту заповітів: від усних заповітів – до письмової форми заповіту, посвідченого

---

<sup>25</sup> Макарчук В.С. Римське приватне право. Начальний посібник. К.: Атіка.20007. С.234.

<sup>26</sup> Šešina, M. Pořizení pro případ smrti podle nového občanského zákoníku. Ad Notam. 2012, č. 3, s. 3.

<sup>27</sup> Petrov, J. a kol. Občanský zákoník: komentář. Praha: C. H. Beck, 2019, s. 1567.

<sup>28</sup> Chalupa, I., Reiterman, D., Muzikář, M. Dědictvé Právo: základy soukromého práva IX. Praha: C.H. Beck, 2018, s. 59-67.

уповноваженими на це особами, скріпленого печатками, який підлягав відповідній реєстрації, та секретного заповіту<sup>29</sup>.

Як правило, особистим способом захисту цивільних прав фізичних осіб на випадок смерті виступає воля самої особи, яка проявляється у формі складення та посвідчення заповіту. Кожна людина, незалежно від того, чиє вона громадянином України, іноземцем, чи особою без громадянства, вправі посвідчити від свого імені заповіт на території України. Складення заповіту на випадок смерті є одним із прав фізичної особи. Згідно частини другої статті 1247 Цивільного кодексу України 2003 року<sup>30</sup>, заповіт має бути посвідчений нотаріусом або іншими посадовими, службовими особами, визначеними у статтях 1251-1252 вказаного Кодексу.

Аналізуючи норми закону України «Про нотаріат» 1993 року<sup>31</sup> органами і особами, які вчиняють заповіти, а також прирівняні до нотаріальних заповіти є: державні та приватні нотаріуси, посадові особи органів місцевого самоврядування сільських населених пунктів; консульські установи України, а у випадках, передбачених чинним законодавством, – на дипломатичні представництва України; особи, вказані у статті 40 Закону України «Про нотаріат», уповноважені на посвідчення заповітів прирівняних до нотаріальних. Тобто Нотаріальний законодавчий акт, на відміну від Цивільного кодексу України, надає право посвідчувати заповіти також посадовим особам консульських установ та дипломатичних представництв<sup>32</sup>.

З метою захисту прав та законних інтересів всіх верст населення України під час війни прийнято низку нормативних актів. Постановою Кабінету Міністрів України № 209 від 06.03.2022 року<sup>33</sup>, розширено перелік суб'єктів, уповноважених на посвідчення заповітів та довіреностей, прирівняних до нотаріально посвідчених, в умовах воєнного стану. Має рацію О. Кухарев<sup>34</sup>, що вищевказаною постановою розширено переліку осіб, що наділені правом посвідчувати прирівняні до нотаріальних заповіти, в умовах воєнного стану.

Постанова Кабінету Міністрів № 480 від 19 квітня 2022 року<sup>35</sup>, також розширено перелік суб'єктів, уповноважених на посвідчення заповітів, а саме: надано право

---

<sup>29</sup> Долинська М. С. *Захист спадкових прав дітей в умовах воєнного стану в Україні в нотаріальному порядку /Захист прав дитини в умовах воєнного стану* : Колективна монографія. Львів – Торунь : Liha-Pres, 2025. С.300-301.

<sup>30</sup> Цивільний кодекс України : Закон України від 16.01.2003 р. № 435-IV. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/435-15>.

<sup>31</sup> Про нотаріат: Закон України від 02.09.1993 р. № 3425-XP. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/3425-12>

<sup>32</sup> Долинська М.С. Окремі питання захисту цивільних прав військовослужбовцями на випадок смерті під час воєнних дій в Україні. Права людини та публічне врядування: IX Міжнародний правничий форум, 29 травня 2026 р. – Львів – Торунь: Liha-Pres, 2026. С.40.

<sup>33</sup> Деякі питання державної реєстрації та функціонування єдиних та державних реєстрів, держателем яких є Міністерство юстиції, в умовах воєнного стану: постанова Кабінету Міністрів України від 06.03.2022 року № 209. *Урядовий кур'єр* від 06.03.2022. № 49.

<sup>34</sup> Кухарев Олександр. Проблеми здійснення спадкових прав в умовах воєнного стану. 7 жовтня 2022 року. URL: <https://sud.ua/uk/news/blog/251193-problemi-zdiysnennya-spadkovikh-prav-v-umovakh-voyennogo-stanu>.

<sup>35</sup> Про внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України щодо діяльності нотаріусів та функціонування єдиних та державних реєстрів, держателем яких є Міністерство

начальнику табору (установи, де створено дільницю) для військовополонених посвідчувати заповіді військовополонених; та зобов'язано осіб, уповноважених на посвідчення таких заповітів, укладати їх згідно з вимогами Порядку посвідчення заповітів і довіреностей, що прирівнюються до нотаріально посвідчених<sup>36</sup>.

Нових осіб, які вправі скласти заповіді в умовах воєнного стану, згідно з постановами Кабінету Міністрів, прийнятими у 2022 році, варто поділити на три окремі групи. По-перше, це військовослужбовці Збройних Сил, інших утворених відповідно до законів військових формувань. По-друге, працівники правоохоронних (спеціальних) органів, органів цивільного захисту, які залучаються до здійснення заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії іноземної держави, у тому числі працівники Національної поліції. По-третє, військовополонені<sup>37</sup>.

Суб'єктами, які вправі посвідчувати прирівняні до нотаріальних заповіді від вищевказаних осіб в умовах воєнного стану є: командир (начальник) або уповноважена таким командиром (начальником) особа Збройних Сил, інших утворених відповідно до законів військових формувань, а також правоохоронних (спеціальних) органів, органів цивільного захисту, які залучаються до здійснення заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії іноземної держави; начальник табору (установи, де створено дільницю) для військовополонених.<sup>38</sup>

Доцільно, щоби командир (начальник) уповноважував посвідчувати прирівняні до нотаріальних заповіді особі, яка має певні навички щодо правильності складання та оформлення вказаних прирівняних до нотаріальних дій. Пропонуємо, закріпити надання провадження новим суб'єктам щодо посвідчення прирівняних до нотаріальних заповітів у законодавчому порядку шляхом внесення відповідних змін до статті 1252 Цивільного кодексу України та статті 40 Закону України «Про нотаріат»<sup>39</sup>.

---

юстиції, в умовах воєнного стану : постанова Кабінету Міністрів України від 19.04.2022 року № 480. *Урядовий кур'єр* від 27.04.2022. № 96.

<sup>36</sup> Долинська М. Заповіт як підстава спадкування під час воєнного стану в Україні. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія ПРАВО*. 2023. № 78. Частина 1. С. 169. DOI <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2023.78.1.26>

<sup>37</sup> Долинська М. С. Порядок посвідчення довіреностей та заповітів, прирівняних до нотаріально посвідчених : довідник. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2023. С. 36.

<sup>38</sup> Долинська М. С. Порядок посвідчення довіреностей та заповітів, прирівняних до нотаріально посвідчених : довідник. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2023. С. 37.

<sup>39</sup> Долинська М.С. Компартивістський аналіз органів, уповноважених на посвідчення прирівняних до нотаріальних заповітів за законодавством радянської України та незалежної України. Проблеми вдосконалення приватноправових механізмів набуття, передачі, здійснення та захисту суб'єктивних цивільних та сімейних прав у сучасних умовах : матеріали наук.-практ. конф., присвяч. пам'яті проф. Ч. Н. Азімова (м. Харків, 16 січ. 2026 р.) : електрон. наук. вид. / Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, Каф. цив.-прав. політики, права інтелект. власності та інновацій, Каф. цив. права ; Ін-т правотворчості та наук.-прав. експертиз НАН України. Харків : Право, 2026. С. 58. DOI: <https://doi.org/10.31359/9786178617202>.

Закономірність та правильність укладення новими квазінотаріальними органами заповітів, сприятиме ефективному захисту інтересів спадкоємців, зокрема неповнолітніх та осіб з інвалідністю. Мають рацію науковці, що передбачені службові особи потребують допомоги у складанні прирівняних до нотаріальних заповітів<sup>40</sup>.

З метою допомоги у складанні прирівняних до нотаріальних заповітів під час воєнного стану в державі автором дослідження розроблено два довідники: Порядок посвідчення заповітів і довіреностей, що прирівнюються до нотаріально посвідчених, а також Порядок посвідчення заповітів, прирівняних до нотаріально посвідчених.<sup>41</sup> При потребі з ними можна ознайомитися на сайті Львівського державного університету внутрішніх справ.

Із порівняльного аналізу органів, уповноважених на посвідчення заповітів за нормами Книги шостої Цивільного кодексу України 2003 року<sup>42</sup> та Книги сьомої Цивільного кодексу України (Кодексу права приватного)<sup>43</sup> права приватного вбачається, що норми Книги сьомої Кодексу права приватного залишилися огульно такими ж, як і Книги шостої в попередньому Цивільному кодексі 2003 року, за винятком окремих редагувань.<sup>44</sup> Тобто укладати та посвідчувати заповіти мають право органи нотаріату та квазінотаріату.

Закономірність та правильність укладення новими квазінотаріальними органами заповітів, сприятиме ефективному захисту інтересів спадкоємців, зокрема неповнолітніх та осіб з інвалідністю. Дійсно, вказані службові особи потребують допомоги у складанні прирівняних до нотаріальних заповітів<sup>45</sup>.

Однак, на відміну від заповіту, особисте розпорядження на випадок своєї загибелі (смерті) укладається військовослужбовцями чи призвонниками, тобто визначеним законодавством колом осіб, та лише на конкретно визначене майно – одноразову грошову допомогу з визначенням розміром часток у відсотках.

Заповіт – це особисте розпорядження фізичної особи на випадок своєї смерті, яке складається у письмовій формі, із зазначенням місця та часу його складання та посвідчується нотаріусом або спеціально уповноваженими на це посадовими особами. Право на заповіт здійснюється особисто фізичною особою з повною цивільною

---

<sup>40</sup> Маковій В.П., Якимець О.І., Книш З.І. Правове регулювання спадкових відносин під час воєнного стану. Вісник ХНУВС. 2022. № 4 (99). С.105.

<sup>41</sup> Долинська М. С. Порядок посвідчення довіреностей та заповітів, прирівняних до нотаріально посвідчених: довідник. Львів: Растр-7. 2023. 184 с. Порядок посвідчення заповітів, прирівняних до нотаріально посвідчених: довідник. Львів: Галицька видавнича спілка, 2024. 48 с.

<sup>42</sup> Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 р. № 435-IV. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/435-15>

<sup>43</sup> Проект Цивільного кодексу України (Кодексу права приватного): Законопроект № 14394 від 22.01.2026. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billinfo/Bills/Card/69528>.

<sup>44</sup> Долинська М. С. Компаративістський аналіз органів, уповноважених на посвідчення заповітів за Цивільним кодексом України 2003 року та Кодексом права приватного. *Оновлений Цивільний кодекс України: перспективи та проблеми праворозуміння і правозастосування*: збірник матеріалів XV Міжнародного цивілістичного форуму (м. Київ, 3 квітня 2026 р.). Одеса: Видавництво «Юридика», 2026. С.60-65.

<sup>45</sup> Маковій В.П., Якимець О.І., Книш З.І. Правове регулювання спадкових відносин під час воєнного стану. Вісник ХНУВС. 2022. № 4 (99). С. 105.

дієздатністю, а вчинення заповіту через представника не допускається. Тобто заповідач реалізує своє право розпорядження майном на випадок смерті<sup>46</sup>.

Особливість заповіту полягає в тому, що він містить у собі волю особи, яку вона виклала за життя, але безпосереднє здійснення цієї волі можливе за неодмінної умови – смерті цієї особи. Ця обставина й обумовлює особливі вимоги до форми і змісту заповіту.

Залежно від суб'єкта посвідчення, заповіти можна класифікувати на дві основні групи: нотаріальні та квазінотаріальні (тобто не нотаріальні, які, однак, прирівняні до нотаріальної форми). За порядком посвідчення заповіти поділяються на три групи: звичайний; заповіт при свідках; секретний заповіт.

Звичайний заповіт посвідчується за правилами статті 1247 ЦК України. У заповіті заповідач може записати загалом все належне йому майно або визначену певну частку одному або декільком фізичним чи юридичним особам, територіальній громаді, державі.

Заповіт за участю свідків укладається за правил встановлених статтею 1253 Цивільного кодексу України. Законодавець встановлює два види посвідчення заповітів при свідках. У першому – це відбувається за бажанням заповідача, а у другому – обов'язкова присутність свідків при посвідченні заповіту регулюється статтями 1248, 1252 Цивільного кодексу України.

Дійсно, залучені до процесу посвідчення свідки мають засвідчити, що заповідач на момент складення та посвідчення заповіту: розумів значення своїх дій та міг керувати ними; висловив свою істинну волю та до нього не застосовувався психічний або фізичний вплив; особисто власноручно підписав заповіт або на його прохання заповіт підписала в його присутності інша особа<sup>47</sup>.

Нотаріус посвідчує заповіти лише фізичних осіб з повною цивільною дієздатністю, зокрема подружжя, які складені відповідно до вимог статей 1233–1257 ЦК України та подані нотаріусу.

Посвідчити секретний заповіт вправі лише державні та приватні нотаріуси. Згідно зі ст. 1249 Цивільного кодексу України, нотаріус, посвідчуючи секретний заповіт, не ознайомлюється з його текстом (змістом). Нотаріус приймає вказаний заповіт у заклеєному конверті, на якому підписується заповідач. Нотаріус ставить на конверті відповідний посвідчувальний напис, скріплює печаткою та в присутності заповідача поміщає його в інший конверт та опечатує. Нотаріус повинен роз'яснювати заповідачу, що текст заповіту має бути викладений таким чином, щоб розпорядження заповідача не викликало неясностей чи суперечок після відкриття спадщини<sup>48</sup>. З метою допомоги посадовим особам органів місцевого самоврядування у вчиненні

---

<sup>46</sup> Долинська М. С. Порядок посвідчення довіреностей та заповітів, прирівняних до нотаріально посвідчених: довідник. Львів: Растр-7. 2023. С.60-61.

<sup>47</sup> Кухарев О. Є. Спадкове право України: навч.-практ. посіб. К.: Алерта; ЦУЛ, 2011. С. 109.

<sup>48</sup> Долинська М. С. Нотаріальний процес: підручник. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ 2019. С. 532. Долинська М. С. Нотаріат: підручник. Львів. Ліга-Прес. 2018. С. 258. Долинська М. С. Довідник посадових осіб. К.: Юстінія. 2007. С.225; Dolynska Mariia. Theoretical-legal and applied aspects of the notarial procedure concerning the certification of wills. *Development trends in legal science and practice: the experience of countries of Eastern Europe and prospects of Ukraine: monograph* / edited by authors. Riga, Latvia : «Baltija Publishing», 2018. p. 62-84.

нотаріальних дій, автором дослідження було підготовлено «Довідник посадових осіб»<sup>49</sup>.

Законодавець у статті 1243 Цивільного кодексу України передбачив право подружжя скласти спільний заповіт, яким призначаються спадкоємці об'єктів лише спільної сумісної власності. Складання заповіту подружжя передбачає наявність одночасно двох умов: перебування осіб, які бажають скласти спільний заповіт, між собою у шлюбі, з яким пов'язано набуття правового статусу подружжя; та наявність у кожного з подружжя відповідного обсягу дієздатності, необхідного для вчинення заповіту. Спадкоємцями заповіту подружжя будуть особи, які зазначені в їхньому заповіті, проте вступити у володіння майном вони зможуть лише після смерті обох з подружжя.

Має рацію Н. Василина, що після розірвання шлюбу колишнє подружжя не позбавляється можливості залишити за собою право на збереження їхнього заповіту щодо майна, яка є їхньою спільною сумісною власністю<sup>50</sup>.

І нотаріус, і відповідна посадова чи службова особа перед посвідченням заповіту зобов'язані роз'яснити заповідачеві його права: заповідати майно одній або кільком особам незалежно від їх входження до кола спадкоємців за законом, іншим учасникам цивільних відносин; у разі складення заповіту на користь кількох осіб зазначити в ньому, в яких частинах заповідається майно кожному зі спадкоємців; залишити за заповітом усе своє майно або частку його, зокрема предмети домашньої обстановки та вжитку, а також заповісти майно, яке стане його власністю в майбутньому і на яке він матиме право в день його смерті; позбавити в заповіті права спадкоємства одного, кількох або всіх спадкоємців за законом; зробити заповідальний відказ, або легат; у будь-який час змінити чи скасувати зроблений ним заповіт, склавши новий, або заявою відмінити складений заповіт; призначити виконавця заповіту (за його згодою), який виступає гарантом здійснення волі заповідача<sup>51</sup>.

Наголошуємо, що при посвідченні заповіту від заповідача не вимагається подання доказів, які підтверджують його право на майно, що заповідається<sup>52</sup>.

У разі посвідчення заповіту з призначенням виконавця, нотаріус зобов'язаний вимагати присутності виконавця заповіту при його складанні. Виконавець зобов'язаний дати згоду на його призначення шляхом спеціального напису на тексті заповіту, під яким він повинен підписатися (або до заповіту долучається заява про його згоду на призначення).<sup>53</sup>

Посвідчуючи заповіти, нотаріуси, посадові, службові та консульські посадові особи повинні дотримуватися Конституції України, Цивільного, Сімейного, Земельного кодексів України, Закону України «Про нотаріат», Консульського статуту України, Порядку посвідчення заповітів і довіреностей, що прирівнюються до

---

<sup>49</sup> Долинська М. С. Довідник посадових осіб. К.: Юстінія. 2007. 360 с.;

<sup>50</sup> Василина Н. В. Право на заповіт та окремі питання його реалізації. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2014. Серія право. Випуск 28. Том 1. С. 111.

<sup>51</sup> Долинська М. С. Нотаріальний процес: підручник. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ 2019. С. 530. Долинська М. С. Нотаріат: підручник. Львів. Ліга-Прес. 2018. С. 257.

<sup>52</sup> Долинська М.С. Проблеми нотаріального процесу. ЛьвДУВС. 2022. С. 581.

<sup>53</sup> Долинська Марія. Актуальні питання посвідчення заповітів в Україні. *Життя і право*. 2004. № 4. С. 13.

нотаріально посвідчених, а також інших нормативно-правових актів. Відомості про заповіти, його скасування підлягають обов'язковій державній реєстрації у Спадковому реєстрі, згідно із Положенням, затвердженим Наказом Міністру від 07.07.2011 р. № 1810/5.

Слід наголосити на тому, що при посвідченні заповітів, прирівнюваних до нотаріально посвідчених, законодавством визначені певні посадові та службові особи, які мають право це робити. Принцип свободи заповіту, хоч і надає заповідачу широкий обсяг правомочностей щодо розпорядження майном на випадок смерті, але одночасно обмежує його право позбавити права спадкування обов'язкових спадкоємців.<sup>54</sup>

Наголошуємо, що умови заповіту мають бути такими, що не суперечать закону або моральним засадам суспільства, але водночас вони мають захищати права окремих спадкоємців<sup>55</sup>, зокрема тих, які мають право на обов'язкову частку у спадщині незалежно від змісту заповіту.

Варто зазначити, що право на обов'язкову частку в спадщині існувало ще в римському праві, яке визначалося четвертиною законної частки, тобто, тієї частки, яку спадкоємець одержав би у разі спадкування за законом<sup>56</sup>.

Право на обов'язкову частку в спадщині в Україні мають лише особи, визначені в статті 1241 Цивільного кодексу України<sup>57</sup>. Законодавець виокремлює три категорії осіб, які мають право на обов'язкову частку у спадщині: малолітні, неповнолітні, повнолітні непрацездатні діти спадкодавця (в тому числі усиновлених); непрацездатні вдова (вдівець); непрацездатні батьки, які успадковують незалежно від змісту заповіту половину частки, яка належала би кожному з них у разі спадкування за законом.

Право на обов'язкову частку – це є перерозподіл спадщини державою з урахуванням інтересів найбільш незахищених верств громадян в разі не зазначення їх в заповіті або порушення їхніх прав за змістом заповіту<sup>58</sup>. Вказані норми щодо обов'язкових спадкоємців відображені також у проєкті Цивільного кодексу України (Кодексу права приватного) – стаття 1736<sup>59</sup>.

Перелік обов'язкових спадкоємців не підлягає розширеному тлумаченню, тобто є вичерпним<sup>60</sup>. Право на обов'язкову частку у спадщині не залежить від згоди інших спадкоємців, волі спадкодавця та не пов'язане зі спільним проживанням спадкодавця й осіб, які мають право на обов'язкову частку. Право на обов'язкову частку у спадщині має особистий характер та не може переходити в порядку спадкової трансмісії. При цьому неповнолітня особа зберігає за собою право на обов'язкову частку при набутті

---

<sup>54</sup> Заїка Ю. О., Рябоконь Є. О. Спадкове право: навч. посіб. К.: Юрінком Інтер, 2009. С. 10.

<sup>55</sup> Долинська М.С. Спадкування в Україні. *Довідник нотаріуса*. К.: Істина. 2007. № 5. С. 19.

<sup>56</sup> Dolynska Maria. Theoretical-legal and applied aspects of the notarial procedure concerning the certification of wills / Development trends in legal science and practice: the experience of countries of Eastern Europe and prospects of Ukraine: monograph / edited by authors. Riga, Latvia: «Baltija Publishing», 2018. p. 72.

<sup>57</sup> Цивільний кодекс України : Закон України від 16.01.2003 р. № 435-IV. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/435-15>.

<sup>58</sup> Фурца С.Я., Фурца Є. І. Спадкове право. Теорія та практика: навчальний посібник. К: Атіка, 2002. С. 75.

<sup>59</sup> Проєкт Цивільного кодексу України (Кодексу права приватного). 14394 від 22.01.2026. <https://itd.rada.gov.ua/billinfo/Bills/pubFile/3283743>

<sup>60</sup> Долинська М. С. Захист спадкових прав дітей в умовах воєнного стану в Україні в нотаріальному порядку / *Захист прав дитини в умовах воєнного стану* : Колективна монографія. Львів – Торунь : Liha-Pres, 2025. С. 318.

повної цивільної дієздатності, тобто у разі реєстрації такою особою шлюбу до досягнення повноліття, праці за трудовим договором при досягненні шістнадцяти років, запису такої неповнолітньої особи матір'ю або батьком дитини.<sup>61</sup>

Дійсно, законодавчі зміни періоду воєнного стану (2022–2025 рр.) спрямовані на посилення резильєнтності соціальної системи. Ключовим нововведенням стало суттєве підвищення розмірів одноразової грошової допомоги (ОГД) у випадку загибелі військовослужбовця (до 15 млн грн) або втрати працездатності, що стало безпрецедентним проявом фінансової відповідальності держави перед родинами загиблих Героїв.<sup>62</sup>

## ВИСНОВКИ

Одним з різновидів соціального захисту є соціальний захист військовослужбовців, зокрема у випадку їх поранення, загибелі (смерті).

Право складати особисте розпорядження щодо отримання одноразової грошової допомоги у разі їх загибелі (смерті) військовослужбовця, визначаючи отримувача та частку виплати наступним категоріям осіб мають: військовослужбовці, військовозобов'язані або резервісти.

Військовослужбовець в Україні вправі скласти два окремі особисті розпорядження: особисте розпорядження на випадок своєї загибелі (смерті) про виплату одноразової грошової допомоги особі (особам) за його вибором та особисте розпорядження складеного на випадок захоплення в полон або заручником, інтернування в нейтральних державах або зникнення безвісти, про виплату грошового забезпечення особі (особам) за його вибором.

Провівши аналіз норм статей 1251–1252 ЦК України, статей 1, 37, 38, 40 Закону України «Про нотаріат», можна дійти висновку, що у статті 1247 ЦК не включено до кола осіб, які мають право посвідчувати заповіти, посадових осіб консульських установ України, а також органів, уповноважених на їх посвідчення в умовах воєнного стану в Україні.

Нотаріуси вправі оформлювати спадщину та видавати свідоцтва про право на спадщину на підставі заповітів, які посвідчено під час воєнного стану в Україні новими квазінотаріальними органами. Однак нотаріуси не видають свідоцтва про право на спадщину на виплату одноразової грошової допомоги в разі загибелі (смерті) військовослужбовців на підставі складеного військовослужбовцями особистого розпорядження на випадок загибелі (смерті).

## АНОТАЦІЯ

Виплата одноразової грошової допомоги у разі загибелі (смерті) військовослужбовців є одним із способів соціального захисту родин військовослужбовців.

Метою роботи виступає дослідження трансформації правового та законодавчого регулювання цивільного – правового та соціального захисту прав

---

<sup>61</sup> Долинська М.С. Особливості видачі нотаріусами свідоцтв про право на спадщину за заповітом. *Вісник Львівського університету*. Серія юридична. 2012. Вип. 56. С. 240.

<sup>62</sup> Шевченко С. О., Філімонов В. М., Дунайний Д. В. Удосконалення соціального захисту військовослужбовців в Україні. Успіхи і досягнення у науці. 2026. № 1. С. 1350-1360. [https://doi.org/10.52058/3041-1254-2026-1\(23\)-1350-1360](https://doi.org/10.52058/3041-1254-2026-1(23)-1350-1360)

військовослужбовців та членів їх сімей на випадок загибелі (смерті) військовослужбовців. Виокремлено питання правового регулювання виплати одноразової допомоги у разі загибелі (смерті) військовослужбовців та складання заповітів військовослужбовцями, в історичній ретроспективі.

Право складати особисте розпорядження щодо отримання одноразової грошової допомоги в Україні у разі їх загибелі (смерті) військовослужбовця, визначаючи отримувача та частку виплати мають: військовослужбовці, військовозобов'язані або резервісти, які призвані на навчальні (або перевірочні) та спеціальні збори чи для проходження служби у військовому резерві.

Автор приходить до висновку що військовослужбовець вправі скласти два окремі особисті розпорядження: 1) особисте розпорядження на випадок своєї загибелі (смерті) про виплату одноразової грошової допомоги особі (особам) за його вибором; 2) особисте розпорядження на випадок захоплення в полон або заручником, інтернування в нейтральних державах або зникнення безвісти, про виплату грошового забезпечення особі (особам) за його вибором.

Справжність підпису військовослужбовця Збройних Сил України, військовозобов'язаного, резервіста, на особистому розпорядженні вправі засвідчити командир військової частини або нотаріус. Зроблене військовослужбовцем особисте розпорядження на випадок своєї загибелі (смерті) про виплату одноразової грошової допомоги, не позбавляє його права скласти та посвідчити від свого імені заповіт на все інше належне йому майно.

**Ключові слова:** військовослужбовці, особисте розпорядження, заповіт, нотаріус, прив'язаний до нотаріального заповіт.

## Література

1. Сахній А. В. Адміністративно-правове забезпечення проходження військової служби жінками в Україні: дис. ... доктора філософії 081 «Право». Науково–дослідний інститут публічного права. Київ, 2024. 284 с
2. Болотіна Н. Право соціального захисту населення України : навч. посіб. К. : Знання, 2005. 615 с.
3. Курило В. І., Гуменний А. П. Соціальний захист через призму військової служби. Міжнародний науковий журнал "Інтернаука". Серія : Юридичні науки. 2025. № 5. С. 20-25. DOI: 10.25313/2520-2308-2025-5-10960
4. Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей: Закон України від 20 грудня 1991 року № 2011-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2011-12#Text>
5. Про внесення змін до деяких законів України щодо підвищення рівня соціального захисту військовослужбовців та членів їх сімей: Закон України від 6 квітня 2017 року № 2004-VIII. URL <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2004-19#Text>
6. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо призначення і виплати одноразової грошової допомоги: Закон України від 09.12.2023 року № 3515-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3520#Text>.
7. Кодекс цивільного захисту: Закон України від 2 жовтня 2012 року № 5403-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5403-17#Text>

8. Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей: Закон України від 20 грудня 1991 року № 2011-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2011-12#Text>

9. Про національну поліцію: Закон України від 2 липня 2015 року № 580-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text>

10. Про одноразову грошову допомогу за шкоду життю та здоров'ю, завдану працівникам об'єктів критичної інфраструктури, державним службовцям, посадовим особам місцевого самоврядування внаслідок військової агресії Російської Федерації проти України: Закон України від 20 березня 2023 року № 2980-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2980-20#Text>

11. Долинська М.С. Окремі питання захисту цивільних прав військовослужбовцями на випадок смерті під час воєнних дій в Україні. *Права людини та публічне врядування*: IX Міжнародний правничий форум, 29 травня 2026 р. Львів – Торунь: Liha-Pres, 2026. С.39-44.

12. Про затвердження Порядку та строків передачі військовослужбовцем оригіналу особистого розпорядження командирів військової частини, командирів/керівників підрозділу органу (служби, військового формування) для зберігання в особовій справі: постанова Кабінету Міністрів України від 14 травня 2024 р. № 550. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/550-2024-%D0%BF#Text>

13. Про внесення зміни до статті 3 Закону України "Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей": Закон України 20 серпня 2024 року № 3900-IX. *Відомості Верховної Ради України*, 2024, № 48, ст.289

14. Про внесення зміни до пункту 6 статті 9 Закону України "Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей" щодо грошового забезпечення військовослужбовців, захоплених у полон або заручниками, а також інтернованих у нейтральних державах або безвісно відсутніх Закон України від 8 жовтня 2024 року № 3995-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3995-20#n5>

15. Про внесення змін до статті 10<sup>1</sup> Закону України "Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей" Закон України від 4 червня 2025 року № 4470-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4470-20#n8>

16. Долинська М. Заповіт як підстава спадкування під час воєнного стану в Україні. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія ПРАВО*. 2023. № 78. Частина 1. С. 166-171. С. 168-169. DOI <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2023.78.1.26>.

17. Про внесення змін до Закону України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей» щодо окремих питань виплати одноразової грошової допомоги: Закон України від 16 липня 2025 року № 4546-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4546-20#n10>.

18. Про внесення змін до постанов Кабінету Міністрів України від 30 листопада 2016 р. № 884 і від 14 травня 2024 р. № 550 : постанова Кабінету Міністрів України № 449 від 15 квітня 2025 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/449-2025-%D0%BF#n88>

19. Омельчук В.А., Лісова А.Н. Нормативно-правове регулювання соціального захисту військовослужбовців: проблеми та перспективи. *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука»*. Серія: Юридичні науки. 2024. № 11. С. 24-29. DOI: 10.25313/2520-2308-2025-5-11060

20. Макарчук В.С. Римське приватне право. Начальний посібник. К.: Атіка. 2007. 256 с.

21. Долинська М. С. Захист спадкових прав дітей в умовах воєнного стану в Україні в нотаріальному порядку /*Захист прав дитини в умовах воєнного стану* : Колективна монографія. Львів – Торунь : Liha-Pres, 2025. С.298-326.

22. Šešina, M. Pořízení pro případ smrti podle nového občanského zákoníku. Ad Notam. 2012, č. 3, s. 3.

23. Petrov, J. a kol. Občanský zákoník: komentář. Praha: C. H. Beck, 2019, s. 1567.

24. Chalupa. I., Reiterman. D., Muzikář. M. Dědické Právo: základy soukromého práva IX. Praha: C.H. Beck, 2018, s. 59-67.

25. Цивільний кодекс України : Закон України від 16.01.2003 р. № 435-IV. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/435-15>.

26. Про нотаріат: Закон України від 02.09.1993 р. № 3425-ХП. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/3425-12>

27. Деякі питання державної реєстрації та функціонування єдиних та державних реєстрів, держателем яких є Міністерство юстиції, в умовах воєнного стану: постанова Кабінету Міністрів України від 06.03.2022 року № 209. *Урядовий кур'єр* від 06.03.2022. № 49.

28. Долинська М. С. Порядок посвідчення довіреностей та заповітів, прирівняних до нотаріально посвідчених : довідник. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2023. 184 с.

29. Долинська М. С. Порядок посвідчення заповітів, прирівняних до нотаріально посвідчених : довідник. Львів : Галицька видавнича спілка, 2024. 48 с.

30. Кухарев Олександр. Проблеми здійснення спадкових прав в умовах воєнного стану. 7 жовтня 2022 року. URL: <https://sud.ua/uk/news/blog/251193-problemi-zdiysnennya-spadkovikh-prav-v-umovakh-voyennogo-stanu>.

31. Про внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України щодо діяльності нотаріусів та функціонування єдиних та державних реєстрів, держателем яких є Міністерство юстиції, в умовах воєнного стану : постанова Кабінету Міністрів України від 19.04.2022 року № 480. *Урядовий кур'єр* від 27.04.2022. № 96.

32. Долинська М.С. Компартивістський аналіз органів, уповноважених на посвідчення прирівняних до нотаріальних заповітів за законодавством радянської України та незалежної України. Проблеми вдосконалення приватноправових механізмів набуття, передачі, здійснення та захисту суб'єктивних цивільних та сімейних прав у сучасних умовах : матеріали наук.-практ. конф., присвяч. пам'яті проф. Ч. Н. Азімова (м. Харків, 16 січ. 2026 р.) : електрон. наук. вид. / Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, Каф. цив.-прав. політики, права інтелект. власності та інновацій, Каф. цив. права ; Ін-т правотворчості та наук.-прав. експертиз НАН України. Харків : Право, 2026. С. 53-59. DOI: <https://doi.org/10.31359/9786178617202>.

33. Маковій В.П., Якимець О.І., Книш З.І. Правове регулювання спадкових відносин під час воєнного стану. Вісник ХНУВС. 2022. № 4 (99). С. 93-107.

34. Проект Цивільного кодексу України (Кодексу права приватного): Законопроект № 14394 від 22.01.2026. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billinfo/Bills/Card/69528>.

35. Долинська М. С. Компаративістський аналіз органів, уповноважених на посвідчення заповітів за Цивільним кодексом України 2003 року та Кодексом права

приватного. Оновлений Цивільний кодекс України: перспективи та проблеми праворозуміння і правозастосування : збірник матеріалів XV Міжнародного цивільно-правового форуму (м. Київ, 3 квітня 2026 р.). Одеса : Видавництво «Юридика», 2026. С.60-65.

36. Кухарев О. Є. Спадкове право України: навч.-практ. посіб. К.: Алерта; ЦУЛ, 2011. 221 с.

37. Долинська М. С. Нотаріальний процес: підручник. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ 2019. 652 с.

38. Долинська М. С. Нотаріат: підручник. Львів. Ліга-Прес. 2018. 398 с.

39. Заїка Ю. О., Рябоконт Є. О. Спадкове право: навч. посіб. К. : Юрінком Інтер, 2009. 352 с.

40. Долинська М. С. Довідник посадових осіб. К.: Юстінія. 2007. 360 с.

41. Dolynska Mariia. Theoretical-legal and applied aspects of the notarial procedure concerning the certification of wills. *Development trends in legal science and practice: the experience of countries of Eastern Europe and prospects of Ukraine: monograph* / edited by authors. Riga, Latvia : «Baltija Publishing», 2018. p. 62-84.

42. Василюк Н. В. Право на заповіт та окремі питання його реалізації. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2014. Серія право. Випуск 28. Том 1. С. 111.

43. Долинська М.С. Проблеми нотаріального процесу. ЛьвДУВС. 2022. 744 с.

44. Долинська М.С. Спадкування в Україні. *Довідник нотаріуса*. К.: Істина. 2007. № 5. 96 с.

45. Фурса С.Я., Фурса Є. І. Спадкове право. Теорія та практика: навчальний посібник. К: Атіка, 2002. 496 с.

46. Долинська М.С. Особливості видачі нотаріусами свідоцтв про право на спадщину за заповітом. *Вісник Львівського університету*. Серія юридична. 2012. Вип. 56. С. 237–243.

47. Шевченко С. О., Філімонов В. М., Дунайний Д. В. Удосконалення соціального захисту військовослужбовців в Україні. *Успіхи і досягнення у науці*. 2026. №1. С. 1350-1360. DOI: 10.52058/3041-1254-2026-1(23)-1350-1360

#### **Information about the author:**

**Dolynska Maria Stepanivna,**

Doctor of Law, Professor,

Professor at the Department of Civil Law Disciplines

Lviv State University of Internal Affairs

26, Horodotska str., Lviv, 79007, Ukraine